

Acta Histriae IV.

Prispevki z mednarodnega simpozija *Vidiki pravosodja v Istri (14.-18. stoletje)* Koper, 11-12.11. 1994; Zgodovinsko društvo za južno Primorsko (Koper), Znanstveno raziskovalno Središče Republike Slovenije (Koper), Koper 1996, 126 str.

Četvrti svezak zbornika radova »Acta Histriae« nastavak je uspješnog rada koparskoga Zgodovinskog društva za južno Primorsko sa sjedištem u Kopru. Rezultati sa redovitih godišnjih međunarodnih znanstvenih skupova, teme kojih su pojedina istraživačka pitanja iz istarske povijesti, i ovoga su puta – kao i u prethodna tri zbornika – objavljeni nedugo nakon održavanja skupa (vidi moj osvrt pod naslovom *Istarske teme u suvremenoj historiografiji*. »Acta Histriae« I-III, Radovi Zavoda za hrvatsku povijest, sv. 28/1995, str. 366-369). Četvrti zbornik sadrži priloge sa znanstvenoga skupa održanog 1994. godine, u cijelosti posvećenog problematici djelovanja pravosuđa u Mletačkoj Istri u razdoblju od 14. do 18. stoljeća. Svi radovi objavljeni su dvojezično, na slovenskom i talijanskom jeziku. Zbornik otvara prilog podugačkog i intrigantnog naslova, uradak slovenske povjesničarke Darje Mihelič: *Kaznovanje prestopkov v srednjeveških severozahodnoistrskih mestih (Kdo izgubi roko, nogo, oko, glavo?)* (5-24). Autorica istražuje primjenu i vrste tjelesnih kazni koje su prema statutarnim odredbama nekih istarskih gradova (Trst, Koper, Izola, Piran) bile poduzimane poradi težih kriminalnih činova. Usporedna raščlamba statuta i pravosudne prakse u navedenim gradovima pokazuje kako su smrtno i najteže tjelesne kazne (odsijecanje ruke i noge, vađenje očiju) mnogo učestalije primjenjivane u Trstu. Isto tako, autorica primjećuje kako je – u odnosu na druge istarske gradove – Trst patrijarhalnija sredina te su, primjerice, zaštita i prava žena izražena kroz statutarne odredbe i zakonodavnu praksu mnogo manja. Rad Lea Tedoldia *Pravo na območjih »Terre« in »Mar«*. *Primerjava statotov »Terraferme« in statotov Kopra (15.-18. stol.)* sadrži usporednu raščlambu statutarnih odredbi gradova mletačke *Terra ferme* u odnosu na istovrsne pravne zakone Kopra (25-36). Autor zaključuje kako se – suprotno očekivanjima – mletačka vlast i nadzor nad lokalnom upravom mnogo više iskazivala u gradovima Veneta, dok je Kopar kao glavni grad mletačke pokrajine Istre zadržao brojne sastavnice naslijeđenog komunalnog sustava. Sudska služba srednjovjekovnih istarskih obalnih gradova (Novigrad, Poreč, Piran) s obzirom na formulacije sudskih zakletvi u statutima, tema su rasprave Alje Brglez *Dolžnosti sodnikov po prisegah v statutih srednjeveških zahodnoistrskih mest* (37-48). Usporedna raščlamba statutarnih odredbi rečenih gradova pokazuje sličnosti u svezi načina izbora sudaca, njihovih temeljnih ovlasti i dužnosti te formulacija zakletve kojom su izabrani sudski službenici preuzimali vlast, dok se različitosti poglavito iskazuju u svezi dužine trajanja sudske službe. U radu *Razvoj novoveške sodne ustanove: Koprsko prizivno sodišče med 16. in 18. stoletjem* (49-64) Rolan Marino predstavlja razvoj sudstva u Mletačkoj Istri, poglavito s obzirom na koparski prizivni sud (*Magistrato*), ustrojen 1584. godine. Prizivni sud u Kopru bio je nadležan za cjelokupno istarsko područje te je – posebice potkraj 18. st. – omogućio jačanje središnje uloge Kopra i njegovoga načelnika (podestata) u političkom životu pokrajine. *Žena dvomljlivega slovesa. Proces proti Gasparini Collarich (1768-1773)* tema je priloga Maura Vigata (65-82). Na osnovi istražnih spisa mletačke inkvizicije (*Santo Ufficio*) autor prikazuje proces protiv Labinjanke Gasparine Kolarič, optužene za krađu posvećene hostije. Okriviljena je odlukom suda u Kopru osuđena na »vječni progon« iz Istre, ali je zbog prikrivanja uhićena i odvedena u Mletke, kako bi ondje bila izvršena najstroža – smrtna kazna. Preispitivanjem procesa od strane mletačkoga Vijeća desetorice drastična kazna je promijenjena, a osuđena je time izbjegla smrt. Problematikom potkupljivosti državnih službenika u Istri bavi se Giuliano Veronese u prilogu *Podkupljivost javnih služb v beneški Istri 18. stoletja* (83-102). U radu su korištena izvorna vrela iz mletačkoga Državnog arhiva (spisi Vijeća desetorice: procesi, odluke, rasprave), a njihova raščlamba pokazuje prilično uvriježenu

i razgranatu pojavu korupcije među predstavnicima mletačke uprave u pojedinim gradovima Mletačke Istre. Takvo stanje uprave autor tumači velikim udjelom predstavnika mletačkoga sitnog i osiromašenog plemstva, koji su svoj materijalni status nastojali popraviti prekomjernim i izvan državne plaće stečenim zaradama. Učestalost i uvriježenost potkupljivih službenika najzornije je sačuvana u narodnoj predaji kroz brojno pogrdno nazivlje i nadimke za predstavnike mletačke vlasti u istarskim gradovima. Prilike u Istri u vrijeme prve austrijske vlasti (1797-1805), poglavito s obzirom na sudstvo i upravu, razmatra Michele Gottardi u prilogu *Sodna uprava v Istri med prvo avstrijsko vladavino (1797-1805)* (103-119). Navodi kako je jedan od najnaprednijih poteza kratkotrajne prve austrijske vlasti u Istri bilo donošenje dekreta (7.V.1798), na osnovi kojega je za čitavu pokrajinu ustrojen jedinstven sudski zakonik. Ističu se zasluge i pregnuća guvernera Kopra Franza Philippa von Rotha u svezi racionalizacije sudskih službi i modernizacije uprave, poglavito kada je riječ o napuštanju zastarjelih zakona mletačke vlasti. Godine 1803-1804. u Istru se uvode brojni novi državni zakoni u svezi sudstva, rašireni i primjenjivani na cjelokupnom području Carevine.

Na kraju zbornika nalaze se rječnik toponima (talijanska i hrvatskoslovenska imena mjesta) te sažeci na engleskom jeziku (121-126).

Dvojezično (slovensko-talijansko) izdanje zbornika »Acta Histriae« promišljen je izdavački potez organizatora skupova i uredništva, kojime se u velikoj mjeri postiže veća traženost i čitanost zbornika i izvan granica Republike Slovenije. Stručnost dosadašnjih izdanja »Acta Histriae«, brojni i raznovrsni tematski blokovi i učešće znanstvenika koji se bave raznorodnim istraživačkim pitanjima, zalag su da će zbornik i nadalje okupljati vrsne poznavaoce i istraživače istarske povjesnice. Uz napomenu kako je premalo prisutno učešće i suradnja hrvatskih povjesničara, može se zaključiti kako je četvrti svezak zbornika »Acta Histriae« dragocjen i poticajan prinos upoznavanju pravnih sastavnica Istre tijekom višestoljetnog prisuća mletačke uprave.

Lovorka Čoralić

Stjepan Vekarić: Naši jedrenjaci

Odabrao i uredio dr. Mithad Kozličić, Književni
krog, Pomorska biblioteka, sv. 1, Split 1997, 396 str.

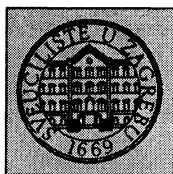
Kapetan Stjepan Vekarić (1917-1991), pomorac i znanstvenik, povjesničar i zemljopisac, leksikograf i pisac stručnih rječnika, ubraja se u vodeće proučavatelje povjesnice hrvatskoga pomorstva. Djelujući kao dugogodišnji urednik i suradnik brojnih časopisa s područja pomorstva (»Brodogradnja«, »Jedro«, »Karaka«, »Pelješki zbornik« i dr.) te kao pomoćnik glavnog urednika »Pomorske enciklopedije«, svojim je pregalaštvom obogatio i proširio saznanja o razvoju pomorstva i brodogradnje na istočnojadranskoj obali.

U sklopu iznimno plodne izdavačke djelatnosti splitskoga Književnoga kruga pokrenuta je »Pomorska biblioteka« (glavni urednik dr. Mithad Kozličić) u sklopu koje će se sustavno objavljivati temeljna djela vezana uz hrvatsko pomorstvo i brodarstvo. Prvu knjigu Biblioteke čini izbor iz stvaralačkoga opusa Stjepana Vekarića, čime se istodobno nastoje postaviti znanstveni i stručni okvir za djela koja će se ubuduće pojavljivati u ediciji. Uvodni dio knjige čine sažet »Predgovor« dr. M. Kozličića (7-8) te iscrpan tekst Beroslava Viskovića »Stjepan Vekarić – život i djelo« (9-33). Cjelovitu bibliografiju priredio je Vekarićev sin, dr. Nenad Vekarić (35-49). Naslov knjige *Naši jedrenjaci* preuzet je iz ovdje prve objavljene Vekarićeve studije »Naši jedrenjaci za dugu plovidbu kroz stoljeća« (53-84). Pregled povijesti hrvatskih jedrenjaka raščlanjen je na tri temeljna razdoblja: ugarskohrvatsko i razdoblje dalmatinskih slobodnih općina (1200-1420); doba mletačke vladavine (1420-1797) i doba austrougarske uprave (1797-1914). Za svako od spomenutih razdoblja autor je podrobno predstavio temeljne tipove brodova i onodobne razvojne domete hrvatskih pomorskih sre-

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

30

ZAGREB 1997.

Izdavač
Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Za izdavača
Stipe Botica

Redakcija
Branka Boban
Neven Budak
Mirjana Gross
Franko Mirošević
Iskra Iveljić
Nikša Stančić
Božena Vranješ-Šoljan

Urednički kolegij
Ivo Goldstein
Marijan Maticka
Mario Strecha

Izvršni urednik
Mario Strecha

Adresa uredništva
Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb, Ivana Lučića 3
tel. 385 1/ 6120 150, 6120 166, fax. 385 1/ 6156 879
Časopis izlazi jednom godišnje. Izdavanje časopisa sufinancira
Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske
br. 6859/1 od 5.X.1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Ministarstvu znanosti i tehnologije
Republike Hrvatske pod brojem UP-547/2-84-1984.

Tehnički urednik
Krešo Turčinović

Naslovna stranica
Iva Makvić

Lektura i korektura
Ljiljana Cikota

Prijevod sažetaka na engleski jezik
Marina Denona-Krsnik

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb

UDK 949. 75

RADOVI 30

/ [uređivački odbor Ivo Goldstein... et al.]. – Zagreb
: Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta, 1997.
– 372 str. ; 24 cm

– Summaries.

ISBN 0353-295X

Kompjutorski slog i prijelom
Krešo Turčinović

Tisak
KRATIS – Zagreb

Tiskanje završeno u ožujku 1998. godine

Naklada
500 primjeraka